

Sygn. akt II USKP 187/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Katarzyna Gonera

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Agencji [...] "J." sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
z udziałem K. S.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 maja 2022 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 9 października 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w
(...) w wyniku apelacji Agencji Ochrony „J.” sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W. zmienił
wyrok Sądu Okręgowego w W. z 9 października 2017 r., sygn. akt XIII U (...) i

poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 8 maja 2017 r., nr (...) w części, w ten sposób, że stwierdził, że K. S. nie podlega, jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 3 do 31 maja 2016 r., od 1 do 31 lipca 2016 r., od 1 do 30 września 2016 r., od 1 listopada do 31 grudnia 2016 r. u płatnika składek Agencja Ochrony „J.” sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W. oraz zniósł między stronami koszty procesu; w pkt II Sąd Apelacyjny obciążył organ rentowy kosztami postępowania w drugiej instancji.

Decyzją z 8 maja 2017 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. stwierdził, że K. S. podlegał ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu u płatnika składek Agencji Ochrony J. Spółki z o.o. spółki komandytowej na podstawie umowy zlecenia: od 1 stycznia 2016 r. do 29 lutego 2016 r., od 1 kwietnia 2016 r. do 30 kwietnia 2016 r., od 3 maja do 31 grudnia 2016 r., od 2 stycznia 2017 r. do 31 stycznia 2017 r. i od 1 marca 2017 r. do nadal. Natomiast nie podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia, która obowiązywała: od 1 marca 2016 r. do 31 marca 2016 r., od 1 maja 2016 r. do 2 maja 2016 r. i od 1 lutego 2017 r. do 28 lutego 2017 r. W uzasadnieniu decyzji wskazał, że ustaleń dokonał na podstawie analizy dokumentów przekazywanych przez płatnika składek Agencja Ochrony J. Sp. z o.o. sp. k. i stwierdził, że ubezpieczony został zgłoszony jako zleceniobiorca do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia, m. in. w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 2 maja 2016 r., od 3 maja 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. i od 2 stycznia 2017 r. Nadto Zakład ustalił, że zleceniobiorca był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych przez innego płatnika składek w okresie od 1 grudnia 2012 r. do 31 grudnia 2015 r. i od 1 stycznia 2016 r. do 2 maja 2016 r. i od 3 maja 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. i od 1 stycznia 2017 r. Dodatkowo organ wskazał, że K. S. od 1 lutego 2012 r. nabył prawo do emerytury. Organ stwierdził, że K. S. jako zleceniobiorca u płatnika Agencja Ochrony J. Sp. z o.o. sp. k. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym we wskazanych na wstępie okresach. Składki na ubezpieczenia społeczne należne są za okres: od 1 marca 2016 r. do 31

marca 2016 r., od 1 maja 2016 r. do 2 maja 2016 r., od 1 lutego 2017 r. do 28 lutego 2017 r.

W sprawie ustalono, że J. Spółka z o.o. sp. k. została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym 28 grudnia 2012 r. pod nr KRS (...). Głównym przedmiotem działalności spółki jest działalność ochroniarska, z wyłączeniem obsługi systemów bezpieczeństwa.

K. S. w dniu 1 lutego 2012 r. nabył prawo do świadczenia emerytalnego. Od 1 grudnia 2014 r. do 31 grudnia 2015 r. i od 3 lutego 2014 r. do 2 maja 2016 r. został zgłoszony jako zleceniobiorca do ubezpieczenia zdrowotnego. Następnie 1 stycznia 2016 r. podpisał umowę zlecenia z firmą Agencja Ochrony „J.” Sp. z o.o. sp.k. Umowa została zawarta na okres od 1 stycznia 2016 r. do 2 marca 2016 r. W umowie w §4 pkt 9 strony zawarły zapis, zgodnie z którym ubezpieczony oświadczył, że w zw. z w/w umową nie będzie podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu. Nadto stwierdził, że nie chce podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu.

W dniu 2 marca 2016 r. strony zawarły aneks do umowy z 1 stycznia 2016 r., na okres od 3 marca 2016 r. do 2 maja 2016 r. W aneksie ustaliły, że umowa z 1 stycznia 2016 r. zmienia się tylko w § 3 pkt 1. Zatem zmianie uległ tylko czas obowiązywania umowy.

W dniu 2 maja 2016 r. strony zawarły kolejny (3) aneks do umowy z 1 stycznia 2016 r., zgodnie z którym w § 3 pkt 1 zmieniły ponownie tylko okres obowiązywania umowy, tj. od 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r. Nadto w aneksie umieszczono zapis o następującej treści: „Umowa zlecenia zostaje zawarta - przedłużona na następujący okres od dnia 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r. W przypadku, gdy żadna ze stron umowy w terminie 7 dni przed upływem terminu określonego powyżej nie złoży oświadczenia o nie kontynuowaniu umowy, niniejsza umowa przedłuża się na kolejny analogiczny okres”. Nadto w dniu 3 maja 2016 r. K. S. złożył oświadczenie następującej treści: „Informuję, że od dnia 3 maja 2016 r. jestem zatrudniony w innym przedsiębiorstwie na podstawie umowy, od której odprowadzane są składki na ubezpieczenia społeczne. Osiągane wynagrodzenie brutto z tytułu wyżej wymienionego zatrudnienia wynosi nie mniej niż minimalne ustawowe wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę. Niniejszym składam

oświadczenie, że rezygnuję z objęcia mnie dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu umowy zlecenia zawartej z Agencja Ochrony „J.” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z siedzibą w W. przy ul. P.”.

K. S. otrzymywał wynagrodzenie od spółki J. w następujących kwotach:

- w dniu 23 maja 2016 r. 1330,07 zł,
- w dniu 20 lipca 2016 r. 1000,29 zł,
- w dniu 20 września 2016 r. 1571,37zł,
- w dniu 18 listopada 2016 r. 1417,39 zł,
- w dniu 26 listopada 2016 r. 1393,32 zł.

W dniu 1 stycznia 2016 r. K. S. dodatkowo zawarł umowę zlecenia ze spółką J. Sp. z o.o. z wynagrodzeniem nie niższym niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Następnie 2 marca 2016 r. K. S. zawarł ze spółką J. Sp. z o.o. aneks do umowy, zgodnie z którym strony w § 3 pkt 1 dokonały zmiany tylko w zakresie dalszego czasu obowiązywania umowy. Umowa została przedłużona do 2 maja 2016 r.

K. S. otrzymywał wynagrodzenie od spółki J. Sp. z o.o., w następujących kwotach:

- w dniu 2 marca 2016 r. 1346,94 zł,
- w dniu 2 maja 2016 r. 1346,94 zł.

Natomiast w miesiącach: styczeń, luty, kwiecień roku 2016, K. S. nie osiągnął żadnego dochodu w spółce J..

Następnie zleceniobiorca w dniu 3 maja 2016 r. zawarł kolejną umowę zlecenia z P.. Umowa zlecenie z płatnikiem składek „P.” obowiązywała od 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r., z wynagrodzeniem nie niższym niż minimalne wynagrodzenie za pracę. W dniu 2 lipca 2016 r. zleceniobiorca podpisał aneks do umowy z P., w którym strony zmieniły tylko okres obowiązywania umowy, tj. od 3 lipca 2016 r. do 2 września 2016 r.

K. S. otrzymywał wynagrodzenie od spółki P. w następujących kwotach:

- w dniu 1 lipca 2016 r. 1346,94 zł,
- w dniu 2 września 2016 r. 1347,15 zł,
- w dniu 2 listopada 2016 r. 1347,15 zł,
- w dniu 29 grudnia 2016 r. 1347,15 zł.

W 2016 r. w miesiącach: maj, czerwiec, sierpień, październik K. S, nie osiągnął żadnego dochodu w spółce P..

Ubezpieczony K. S. nie miał świadomości, jakie dokumenty i o jakiej treści podpisywał.

Wyrokiem z 9 października 2017 r., sygn. akt XIII U (...) Sąd Okręgowy w W. w pkt 1. oddalił odwołanie, w pkt 2. zasądził od Agencji Ochrony „J.” Sp. z o.o. sp.k. z siedzibą w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. kwotę 900 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku wniosła odwołująca się, zarzucając mu naruszenie art. 9 ust. 2 w zw. z art. 13 pkt 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.); art. 9 ust. 2 u.s.u.s.; art. 9 ust. 4a u.s.u.s.; art. 233 k.p.c., a z ostrożności procesowej również art. 268a k.p.a. oraz przepisów Konstytucji RP, w szczególności jej art. 217 w zw. z art. 92 ust. 1, art. 7 oraz art. 8.

Sąd Apelacyjny w wyniku rozpoznania apelacji odwołującej się spółki zmienił zaskarżony wyrok.

Sąd odwoławczy wskazał, że przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, gdyż znajdują potwierdzenie w dowodach z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy.

Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty apelacji naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisów art. 9 ust. 2 i art. 9 ust. 2c ustawy systemowej przez błędną wykładnię są uzasadnione.

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko odwołującego się, że art. 9 ust. 2 ustawy systemowej pozwala ubezpieczonemu - w sytuacji, gdy spełnia warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku umów zlecenia - na zmianę (wskazanie) tytułu ubezpieczenia na wybraną przez siebie umowę zlecenia, w tym m.in. na taką, która nie była zawarta najwcześniej. Jedynym ale istotnym obostrzeniem przedmiotowego prawa wyboru tytułu ubezpieczenia w ramach art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, z uwagi na wysokość opłacanych składek, jest zastrzeżenie w tym przepisie art. 9 ust. 2c. W myśl art. 9 ust. 2c ustawy systemowej osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 (czyli zleceniobiorca), której podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i

rentowe w danym miesiącu jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a, spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. Zasady tej nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4, lub z innych tytułów osiąga kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt 5a.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z powyższej regulacji wynika, że celem ustawodawcy było, aby ubezpieczony, który zawarł kilka umów zlecenia opłacił składki za dany miesiąc co najmniej od kwoty obowiązującego wówczas minimalnego wynagrodzenia za pracę. Osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Zawsze, gdy zamiarem ubezpieczonego jako strony umowy zlecenia jest podleganie ubezpieczeniom społecznym także z innych tytułów, w sytuacji gdy jego podstawa wymiaru składek wynosi już co najmniej kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt 5a, to może na swój wniosek być objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi dobrowolnie także z tych innych tytułów (art. 9 ust. 2).

W niniejszej sprawie, jak wynika z ustaleń faktycznych, ubezpieczony skorzystał z prawa wyboru tytułu ubezpieczenia, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej. Za nieprawidłowe należy uznać stanowisko Sądu Okręgowego, że nie przysługiwało mu prawo wyboru umowy zlecenia, która stanowiłaby tytuł obowiązkowych ubezpieczeń.

Umowa zlecenie zawarta przez K. S. z J. Sp. z o.o. sp.k. została rozwiązana 31 grudnia 2015 r. i od 1 stycznia 2016 r. strony te podpisały nową umowę. Nie można podzielić poglądu Sądu pierwszej instancji, że skoro te umowy zlecenia z płatnikiem J. zostały zawarte w ciągłości, to obie umowy - umowa zlecenia rozwiązana 31 grudnia 2015 r. i nowa umowa zlecenia zawarta 1 stycznia 2016 r., stanowią jeden tytuł do ubezpieczeń, który zaistniał najwcześniej, przed 1 stycznia 2016 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, umowa zlecenie zawarta 1 stycznia 2016 r. jest odrębną umową od poprzedniej umowy, stanowiącą odrębny tytuł

prawny, który należy rozpatrywać od daty zawarcia tej umowy. Jak zaś wynika z ustaleń faktycznych, w dniu 1 stycznia 2016 r. K. S. podpisał dwie umowy zlecenia z płatnikami składek: z odwołującą się J. Sp. z o.o. sp.k. oraz z J. Sp. z o.o. Należy zgodzić się z apelacją, że ubezpieczony dokonał w dniu 1 stycznia 2016 r. skutecznego wyboru tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, który polegał na wybraniu umowy zlecenia zawartej w tym dniu z innym płatnikiem, jako wyłącznego (jedyne) tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń poczynawszy od 1 stycznia 2016 r., zamiast umowy zlecenia zawartej z odwołującym się. W złożonym oświadczeniu wyraźnie wskazał także, że nie chce podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z umowy zawartej z odwołującym się. Następnie ubezpieczony w dniu 3 maja 2016 r. zawarł kolejną umowę zlecenia - z P. Sp. z o.o., z wynagrodzeniem nie niższym niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Jednocześnie złożył oświadczenie w dniu 3 maja 2016 r., w którym dokonał skutecznego wyboru tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, dokonując wyboru umowy zlecenia zawartej w tym dniu z innym płatnikiem, jako wyłącznego (jedyne) tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń poczynawszy od 3 maja do 31 grudnia 2016 r., zamiast umowy zlecenia zawartej z odwołującą się.

Z prawidłowych ustaleń faktycznych wynika, że podstawa wymiaru składek w spornych miesiącach: od 3 do 31 maja 2016 r., od 1 do 31 lipca 2016 r., od 1 do 30 września 2016 r. i od 1 listopada do 31 grudnia 2016 r. z wybranego tytułu przedmiotowego podlegania ubezpieczeniom społecznym u innego płatnika nie była niższa niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej. Z powyższego wynika zatem, w ocenie Sądu Apelacyjnego, że w wyżej wymienionych miesiącach 2016 r., objętych apelacją, ubezpieczony nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu spornych umów zlecenia zawartych z odwołującą się Spółką. Zaskarżony wyrok i poprzedzająca go decyzja w tym zakresie zostały wydane z naruszeniem przepisów art. 9 ust. 2 i ust. 2c ustawy systemowej.

Trafny jest także zarzut apelacji naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 9 ust. 4a ustawy systemowej przez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że osoba mająca ustalone prawo do emerytury i nie pozostająca równocześnie w stosunku pracy podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

z każdej umowy zlecenia, a w konsekwencji uznanie, że ubezpieczony podlegał u odwołującego się obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z samego faktu posiadania ustalonego prawa do emerytury i nie pozostawania w stosunku pracy. Taka wykładnia stoi w sprzeczności z wykładnią systemową art. 9 ustawy systemowej. Norma zawarta w art. 9 ust. 4a tej ustawy jest regulacją szczególną względem art. 9 ust. 2 ustawy, ponieważ dotyczy tylko zbiegu umowy zlecenia z umową o pracę, których stroną jest emeryt lub rencista. Przepis ten w obecnym brzmieniu, obowiązującym od 1 stycznia 2016 r., różnicuje sytuację zleceniobiorców mających ustalone prawo do emerytury lub renty od sytuacji pozostałych zleceniobiorców. Należy podzielić pogląd odwołującego się, że odesłanie do ust. 2c należy rozumieć w ten sposób, że jeżeli emeryt (rencista) pozostaje w stosunku pracy u innego płatnika, to od umowy zlecenia nie płaci się obowiązkowych składek społecznych. Jeżeli jednak nie pozostaje w stosunku pracy, to do zlecenia stosuje się ust. 2c, czyli emeryt (rencista) musi osiągnąć z innego tytułu minimalne wynagrodzenie, żeby nie powstał obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 24 maja 2017 r., III AUa 61/17). W przypadku zaś, gdy emeryt jest stroną co najmniej dwóch umów zlecenia, zastosowanie ma norma wyrażona w art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, a nie norma szczególna z art. 9 ust. 4a tej ustawy.

W okolicznościach sprawy, ubezpieczony, jako emeryt nie pozostający w stosunku pracy, a zatrudniony w tym samym czasie w oparciu o dwie umowy zlecenia, mógł w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. podlegać ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym obowiązkowo tylko z jednej umowy, a z drugiej umowy zlecenia podlegać tym ubezpieczeniom dobrowolnie.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów apelacji naruszenia art. 268a k.p.a. przez brak przedstawienia w toku procesu pisemnego pełnomocnictwa dla pracownika organu rentowego do wydawania decyzji administracyjnych w imieniu tego organu, co ma czynić zaskarżoną decyzję bezskuteczną w obrocie prawnym oraz naruszenia przepisów Konstytucji RP, w szczególności jej art. 217 w zw. z i art. 92 ust. 1, art. 7 oraz art. 8 przez przyjęcie istnienia pełnomocnictwa pracownika organu rentowego do wydania zaskarżonej decyzji. W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak jest podstaw formalnych i materialnych, aby zakwestionować wydanie i

obowiązywanie zaskarżonej decyzji. Decyzja ta została wydana przez organ uprawniony. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 22 marca 2007 r. (II GSK 359/06, Legalis) zauważył, że ustrój, zadania i kompetencje (art. 66—79a ustawy systemowej) decydują o zakwalifikowaniu ZUS jako jednostki organizacyjnej (osoby prawnej), która jako całość jest organem administracji publicznej (art. 66 ust. 4 ustawy systemowej). Ani wewnętrzne organy ZUS, ani terenowe jednostki organizacyjne, mające kompetencje do działania w imieniu ZUS, nie występują więc w roli samodzielnych organów administracyjnych. Także w wyroku z 18 kwietnia 2007 r. (II GSK 374/06, Legalis) NSA podtrzymał ten pogląd i uznał, że skoro art. 74 ust. 5 ustawy systemowej spełnia wymagania określone w art. 92 ust. 2 Konstytucji RP, a przepis § 3 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 4 października 1999 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 80, poz. 914 ze zm.) został wydany na podstawie i w granicach upoważnienia zawartego w ustawie, to stanowią one właściwą podstawę prawną do udzielania pracownikom ZUS upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w imieniu Zakładu. W rezultacie Prezes ZUS, udzielając dyrektorowi oddziału upoważnienia, o którym mowa w § 3 ust. 2 pkt 2 statutu, nie upoważnia go do działania w swoim imieniu, lecz w imieniu ZUS jako organu. Nie zezwala więc Dyrektorowi Oddziału na udzielenie „subupoważnienia” niedopuszczalnego w świetle art. 268a k.p.a. Dyrektor oddziału staje się, na podstawie upoważnienia udzielonego przez Prezesa, podmiotem personifikującym ZUS jako organ, a nie pełnomocnikiem Prezesa ZUS. Upoważnienie do wydawania decyzji administracyjnych w imieniu ZUS udzielone pracownikowi przez Dyrektora Oddziału działającego w imieniu ZUS niewątpliwie nie jest sprzeczne z treścią art. 268a k.p.a. (por. także wyr. NSA z 25 stycznia 2007 r., II GSK 321/06, Legalis; z 13 kwietnia 2007 r., II GSK 388/06, Legalis; z 17 maja 2007 r., II GSK 346/06, Legalis oraz z 24 maja 2007 r., II GSK 16/07, Legalis). W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że pracownicy wykonujący pracę w oddziałach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są pracownikami Zakładu. Zgodnie z art. 73 ust. 3 pkt 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych do zakresu działania Prezesa Zakładu należy spełnianie funkcji pracodawcy w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy. Natomiast w myśl § 28 ust. 1 pkt 4 Regulaminu organizacyjnego Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych (dostępnego na stronie Biuletynu Informacji Publicznej www.zus.pl/bip) do kompetencji dyrektora oddziału należy wykonywanie czynności związanych z funkcją pracodawcy w granicach i na podstawie udzielonych umocowań. W świetle art. 73 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych właściwym do wydania decyzji jest zasadniczo Prezes Zakładu, ale § 2 ust. 2 Statutu Zakładu przewiduje w tym zakresie dekoncentrację kompetencji decyzyjnych, wyposażając Prezesa w prawo upoważnienia pracowników Zakładu do wydawania decyzji w określonych przez niego sprawach (zob. uchwały Sądu Najwyższego: z 9 lutego 2012 r., I UZP 10/11, OSNP 2012 nr 23-24, poz. 291 oraz z 24 stycznia 2012 r., III UZP 3/11, OSNP 2012 nr 15-16, poz. 197). Upoważnienie pracownika terenowej jednostki (oddziału) do działania w imieniu Zakładu nie pochodzi od dyrektora oddziału, lecz od Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. To zaś, że w aktach sprawy nie ma upoważnienia dla pracownika Zakładu pochodzącego od Prezesa Zakładu nie jest równoznaczne z tym, że decyzja została wydana bez takiego upoważnienia. W judykaturze i doktrynie przyjmuje się, że należy oddzielić udzielenie pełnomocnictwa (upoważnienia) od jego pisemnego udokumentowania. W rezultacie przyjmuje się, że dokument pełnomocnictwa i jego wydanie nie mają znaczenia konstytutywnego, gdyż taki charakter posiada samo udzielenie umocowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 marca 2008 r., II PK 23 5/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 198, postanowienia Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 2008 r., II UK 75/08; z 21 marca 2014 r., II UK 521/13; wyrok Sądu Najwyższego z 13 września 2011 r., I UK 78/11). Z samego zatem braku dołączenia do akt sprawy upoważnienia nie wynika brak umocowania pracownika Zakładu do wydania zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżył w całości organ rentowy. Skarżący zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażającą się w stwierdzeniu, iż zleceniobiorca ma prawo wyboru tytułu ubezpieczenia, w sytuacji gdy w miesiącu, w którym dokonuje wyboru nie osiąga żadnego przychodu i nie jest w stanie określić wysokości przychodu osiąganego w następnych okresach czasu z uwagi

na fakt, iż wysokość wynagrodzenia jest uzależniona od ilości przepracowanych godzin;

- art. 9 ust. 2c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędną wykładnię wyrażającą się przyjęciem do podstawy wymiaru wysokości wynagrodzenia wypłaconego za okres dwóch miesięcy, podczas gdy powyższy przepis stanowi o miesięcznej podstawie wymiaru;

- art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez naruszenie zasady solidaryzmu społecznego, przejawiającej się akceptacją braku proporcjonalności pomiędzy okresem pracy i wynagrodzeniem uzyskanym przez ubezpieczonego, a wysokością składki odprowadzonej na ubezpieczenia społeczne.

Wobec powyższego organ rentowy wniósł o:

1. uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w sytuacji uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, wnoszę o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania odwołującej się spółki,

2. zasądzenie od odwołującej się spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się wniosła o:

1) wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) oddalenie skargi kasacyjnej — w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania;

3) zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa radcy prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona w stopniu uzasadniającym uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Decyzją z 12 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 2, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 2, 2c,

4a, art. 13 pkt 2, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.; dalej ustawa systemowa) stwierdził, że J. M. podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym wypadkowemu u płatnika składek J. Sp. z o.o. sp.k. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia od 1 stycznia 2016 r. oraz nie podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu u płatnika składek J. Sp. z o.o. sp.k. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia od 30 listopada 2015 r. do 31 grudnia 2015 r.

J. Sp. z o.o. sp.k. z siedzibą w W. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, zaskarżając ją w części dotyczącej uznania, że ubezpieczony podlegał u odwołującej się obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia od 1 stycznia 2016 r.

Wyrokiem z dnia 15 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił odwołanie, rozstrzygając także o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w (...), w wyniku apelacji odwołującej się Spółki, zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w części i stwierdził, że J. M. nie podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym wypadkowemu u płatnika składek J. Sp. z o.o. sp.k. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia w okresie od 1 do 31 marca 2016 r., od 1 do 31 maja 2016 r. i od 1 do 2 lipca 2016 r., orzekając także o kosztach procesu.

W sprawie ustalono, że odwołująca się Spółka w dniu 1 stycznia 2016 r. zawarła z J. M. umowę zlecenia na okres od 1 stycznia 2016 r. do 2 marca 2016 r. Na jej podstawie zleceniobiorca zobowiązał się do zapewnienia wspólnie z innymi zleceniobiorcami ochrony konkretnego obiektu. Z postanowień umowy wynikało, że po wykonaniu zlecenia, zleceniodawca zobowiązał się wypłacić zleceniobiorcy należność w wysokości wynikającej z ustalonej stawki godzinowej (5,26 zł za godzinę) i liczby godzin pełnionej ochrony. Wynagrodzenie miało być płatne w terminie do 28 dni po upływie okresu, na jaki umowa została zawarta. Przy zawieraniu umowy J. M. złożył oświadczenie, że jest zatrudniony w innym przedsiębiorstwie na podstawie umowy, od której odprowadzane są składki na

ubezpieczenie społeczne, a osiągnane wynagrodzenie brutto z tytułu tego zatrudnienia wynosi nie mniej niż minimalne ustawowe wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę. Jednocześnie ubezpieczony wskazał, iż rezygnuje z objęcia go dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu zawarcia umowy zlecenia z J. Sp. z o.o. i zobowiązał się, że o każdej zmianie podjętej decyzji o ubezpieczeniu emerytalnym, rentowym i chorobowym natychmiast poinformuje zleceniodawcę na piśmie. Z tytułu wykonywania tej umowy J. M. otrzymał wynagrodzenie: w marcu 2016 r. (przelewem z 22 marca 2016 r.) w kwocie 1.356,28 zł (brutto 1.851 zł) - za okres od 1 stycznia 2016 r. do 2 marca 2016 r.; w maju 2016 r. (przelewem z 23 maja 2016 r.) w kwocie 920,72 zł - za okres od 3 marca 2016 r. do 2 maja 2016 r.; w lipcu 2016 r. (przelewem z 22 lipca 2016 r.) w kwocie 726 zł - za okres od 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r. W dniu 2 marca 2016 r. odwołująca się zawarła z J. M. aneks do umowy z dnia 1 stycznia 2016 r., na podstawie którego umowa z dnia 1 stycznia 2016 r. przedłużona została na następny okres - od 3 marca 2016 r. do 2 maja 2016 r. Kolejny aneks strony zawarły w dniu 2 maja 2016 r. Na jego podstawie umowa z dnia 1 stycznia 2016 r. przedłużona została na następny okres - od dnia 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r. W dniu 3 maja 2016 r. J. M. złożył oświadczenie, że od 3 maja 2016 r. jest zatrudniony w innym przedsiębiorstwie na podstawie umowy zlecenia, od której odprowadzane są składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, a osiągnane wynagrodzenie brutto z tytułu tego zatrudnienia wynosi nie mniej niż minimalne ustawowe wynagrodzenie za pracę. Oświadczył również, że rezygnuje z objęcia go dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu zawarcia umowy zlecenia z J. Sp. z o.o.

W dniu 1 stycznia 2016 r. J. M. zawarł również umowę zlecenia z J. Sp. z o.o. z siedzibą w W., w której zobowiązał się do wykonywania czynności ochrony w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 2 marca 2016 r., w łącznym wymiarze 313 godzin. Wynagrodzenie za godzinę pracy wynosić miało 5,92 zł brutto, płatne w terminie do 7 dni po upływie okresu, na jaki zawarta została umowa. Strony w dniu 2 marca 2016 r. zawarły aneks do umowy z 1 stycznia 2016 r., na podstawie którego umowa ta została przedłużona na okres od 3 marca 2016 r. do 2 maja 2016 r. Z tytułu wykonywania tej umowy J. M. otrzymał wynagrodzenie w marcu 2016 r. - w kwocie

1.850 zł, w maju 2016 r. - w kwocie 1.850 zł (przelewem z 2 maja 2016 r.). Z tytułu wykonywania powyższej umowy płatnik J. Sp. z o.o. z siedzibą w W. zgłosił J. M. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z dniem 1 stycznia 2016 r. W styczniu, lutym, kwietniu 2016 r. zadeklarował zerową stawkę podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

W dniu 3 maja 2016 r. J. M. zawarł również umowę zlecenia z P. Sp. z o.o. z siedzibą w W., w której zobowiązał się do wykonywania czynności ochrony na rzecz klienta — J. Sp. z o.o. sp.k. z siedzibą w W. w okresie od 3 maja 2016 r. do 2 lipca 2016 r., w łącznym wymiarze 216 godzin. Wynagrodzenie za godzinę pracy wynosić miało 5,92 zł brutto, płatne w terminie do 7 dni po upływie okresu, na jaki zawarta została umowa. Z tytułu wykonywania tej umowy J. M. otrzymał wynagrodzenie w lipcu 2016 r. w kwocie 1.850 zł brutto (przelewem z 1 lipca 2016 r.). Z tytułu wykonywania powyższej umowy płatnik P. Sp. z o.o. z siedzibą w W. zgłosił J. M. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z dniem 1 maja 2016 r. W maju, czerwcu 2016 r. zadeklarował zerową stawkę podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Na wstępie Sąd Apelacyjny stwierdził, że pełnomocnik odwołującej nie sprecyzował, że kwestionuje zaskarżone orzeczenie oraz zaskarżoną decyzję, w zakresie w jakim stwierdzają, że J. M. podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie od 1 do 31 marca 2016 r., od 1 do 31 maja 2016 r. i od 1 do 2 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że ustalenia łącznej podstawy wymiaru składek w celu rozstrzygnięcia obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych należy dokonywać dla każdego miesiąca odrębnie. Zgodnie z brzmieniem § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 września 2015 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2016 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1385), minimalne wynagrodzenie za pracę w 2016 r. wynosiło kwotę 1.850 zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, art. 9 ust. 2 ustawy systemowej pozwala ubezpieczonemu - w sytuacji, gdy spełnia warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku umów zlecenia - na zmianę (wskazanie) tytułu ubezpieczenia na podstawie wybranej przez siebie umowy zlecenia, w tym między innymi takiej, która nie była zawarta najwcześniej. Jedynym,

ale istotnym obostrzeniem przedmiotowego prawa wyboru tytułu ubezpieczenia w ramach art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, z uwagi na wysokość opłacanych składek, jest zastrzeżenie zawarte w art. 9 ust. 2c. Zgodnie z nim, osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 (czyli zleceniobiorca), której podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej, spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów. Zasady tej nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej, lub z innych tytułów osiąga kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt 5a tej ustawy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z powyższej regulacji wynika, że celem ustawodawcy było, aby ubezpieczony, który zawarł kilka umów zlecenia, opłacił składki za dany miesiąc co najmniej od kwoty obowiązującego wówczas minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że ubezpieczony, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, skorzystał z prawa wyboru tytułu ubezpieczenia, a podstawa wymiaru składek w spornych miesiącach: marcu, maju i lipcu 2016 r. z wybranego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym nie była niższa niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej. Zatem w marcu, maju i lipcu 2016 r. ubezpieczony nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu spornych umów zlecenia zawartych z odwołującą się Spółką. Zaskarżony wyrok i poprzedzająca go decyzja w tym zakresie zostały zatem wydane z naruszeniem przepisów art. 9 ust. 2 i ust. 2c ustawy systemowej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest:

(1) art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w:

(-) stwierdzeniu, że zleceniobiorca ma prawo wyboru tytułu ubezpieczenia w sytuacji, gdy w miesiącu, w którym dokonuje wyboru, nie osiąga żadnego przychodu i nie jest w stanie określić wysokości przychodu osiąganego w

następnych okresach czasu z uwagi na to, że wysokość wynagrodzenia jest uzależniona od liczby przepracowanych godzin;

(-) pominięciu zasady pierwszeństwa, która doznaje ograniczenia wyłącznie na skutek spełnienia przesłanek wskazanych w art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, a które to przesłanki nie zostały spełnione, ponieważ miesięczne wynagrodzenie nie przekroczyło minimalnego wynagrodzenia;

(-) art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, przez błędną wykładnię wyrażającą się przyjęciem do podstawy wymiaru wysokości wynagrodzenia wypłaconego za okres dwóch miesięcy, podczas gdy powyższy przepis stanowi o miesięcznej podstawie wymiaru;

(-) art. 2a ustawy systemowej, przez naruszenie zasady solidaryzmu społecznego, przejawiające się akceptacją braku proporcjonalności pomiędzy okresem pracy i wynagrodzeniem uzyskanym przez ubezpieczonego, a wysokością składki odprowadzonej na ubezpieczenia społeczne.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w sytuacji uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania odwołującej się Spółki; a także o zasądzenie od odwołującej się Spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Odwołująca się Spółka, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie wynika, że ubezpieczony wykonywał w tym samym okresie pracę na podstawie co najmniej dwóch umów zlecenia zawartych z różnymi podmiotami (płatnikami), z których tylko jedna, zgodnie z wolą ubezpieczonego, stanowiła tytuł ubezpieczenia. W tym kontekście kluczowe znaczenie mają ustalenia dotyczące umów zlecenia z J. Sp. z o.o. oraz z

P. Sp. z o.o. (które stanowiły tytuł ubezpieczenia) weryfikujące spełnienie i zastrzeżenia wynikającego z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy systemowej, osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku umów - zleceń, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tej umowy, która powstała (została zawarta) najwcześniej. Artykuł 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej stanowi, że taka osoba może dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem ust. 2c i 7. Z kolei art. 9 ust. 2c ustawy systemowej przewiduje, że zleceniobiorca, którego podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, spełniająca zarazem warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów (np. innych umów - zleceń), podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. Zasady tej (tj. o obowiązkowym podleganiu innym tytułom) nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia lub z innych tytułów osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę.

W niepublikowanym wyroku Sądu Najwyższego z 22 października 2020 r., II UK 337/19, podkreślono, że z przywołanych przepisów wynika, że generalnie podstawą do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi jest najwcześniej zawarta umowa (art. 9 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy systemowej). Zleceniobiorcy przysługuje ponadto wybór co do dobrowolnego ubezpieczenia z tytułu pozostałych umów (art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej). Należy jednak uwzględnić przy tym – jako *lex specialis* („z zastrzeżeniem”) – art. 9 ust. 2c ustawy systemowej. Zastrzeżenie „odsyłające” do art. 9 ust. 2c, przy uwzględnieniu gramatycznych reguł wykładni, należy rozumieć w ten sposób, że sytuacja prawna zleceniobiorcy jest regulowana treścią art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej (dobrowolność co do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmiany tytułu ubezpieczeń) tylko wtedy, gdy nie będzie wypełniała hipotezy art. 9 ust. 2c ustawy systemowej.

Tym samym sytuacja prawna omawianej osoby w pierwszej kolejności powinna być oceniana przez pryzmat regulacji art. 9 ust. 2c ustawy systemowej i dopiero wówczas, gdy hipoteza normy prawnej zawartej w tym przepisie nie zostanie spełniona, sytuacja ta będzie uregulowana wprost normą wynikającą z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, która *a contrario* formułuje zasadę, zgodnie z którą zleceniobiorca nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu drugiej i ewentualnych kolejnych umów zlecenia. Innymi słowy, ocena sytuacji prawnej zleceniobiorcy dokonywana z uwzględnieniem regulacji art. 9 ust. 2c ustawy systemowej powinna „wyprzedzać” ocenę dokonywaną wyłącznie na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy systemowej (tak, odnośnie do art. 9 ust. 4a ustawy systemowej i sytuacji prawnej zleceniobiorców uprawnionych do emerytury lub renty wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z 21 marca 2019 r., II UK 548/17, LEX nr 2638597).

Przepis art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wprowadza obligatoryjne uwzględnienie innych tytułów w sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Zasady tej nie stosuje się wówczas, gdy łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy - zlecenia lub z innych tytułów – np. w wyniku wyboru, o którym mowa w art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej – osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę. Innymi słowy, wybór dodatkowych tytułów ubezpieczenia, o którym mowa w art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy systemowej, możliwy jest pod warunkiem, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest co najmniej równa kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę. Jeżeli tak nie jest, art. 9 ust. 2c ustawy systemowej nakazuje uwzględniać - poza najwcześniej zawartą umową - także inne tytuły (tu: umowy zlecenia), tak aby podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu osiągnęła co najmniej kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Zgodnie z art. 18 ust. 3 tej ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców ustala się zgodnie z ust. 1, jeżeli w umowie agencyjnej lub umowie zlecenia albo w innej umowie o

świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie. W uchwale składu siedmiu sędziów z 10 września 2009 r., I UZP 5/09 (OSNP 2010 nr 5-6, poz. 71) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, gdyż nie jest prawnie możliwe uwzględnianie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jakichkolwiek należności, które nie stały się przychodem ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychód ten zaś powstaje dopiero w momencie rzeczywistego otrzymania lub postawienia go do dyspozycji pracownika, stąd przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne istotne jest czy powstał przychód z tytułu stosunku pracy, a więc czy nastąpiła wypłata należności lub jej postawienie do dyspozycji ubezpieczonego.

Za trafny należy uznać pogląd wyrażony w powołanym wyroku Sądu Najwyższego (II UK 337/19), że stosując art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, użyte w tym przepisie pojęcie „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” nie można interpretować, posługując się art. 18 ust. 1 ustawy systemowej i utożsamiać go z przychodem zdefiniowanym w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Należy bowiem zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzygnięte zostało już, że użyty w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej zwrot „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 tej ustawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 lutego 2013 r., I UK 484/12, OSNP 2013 nr 23-24, poz. 28; z 18 kwietnia 2018 r., III UK 54/17, LEX nr 2555096; z 13 grudnia 2018 r., I UK 58/18, OSNP 2019 nr 7, poz. 88). W stanowisku tym podkreśla się, że ustawodawca posłużył się w art. 9 ust. 1a ustawy systemowej pojęciem „podstawy wymiaru składek” w innym znaczeniu niż w art. 18 ust. 1 tej ustawy. Biorąc pod uwagę odrębność instytucji uregulowanych w art. 9 ust. 1a oraz w art. 18 ust. 1 ustawy systemowej należy uznać, że w powołanych przepisach ustawodawca nadaje temu pojęciu różną treść normatywną. Przede wszystkim art. 9 ust. 1a został umieszczony w Rozdziale drugim ustawy

systemowej zatytułowanym „Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym”, który - jak sam tytuł wskazuje - reguluje zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej). Zasady ustalania składek na ubezpieczenie społeczne, w tym podstaw ich wymiaru (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej), zostały odrębnie uregulowane w Rozdziale trzecim tej ustawy. W związku z tym należy rozdzielić samą instytucję podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu i rentowym od instytucji następczego ustalania wysokości składek oraz ich podstawy wymiaru. Jeżeli zatem pracownik podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie ważnego stosunku pracy (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), którego elementem jest wynagrodzenie w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia w przeliczeniu na okres jednego miesiąca i praca ta jest wykonywana, co nakłada na pracodawcę obowiązek wypłaty za nią uzgodnionego wynagrodzenia, to należy uznać, że pracownik ten nie podlega również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów na podstawie art. 9 ust. 1a ustawy systemowej w sytuacji, gdy nie dochodzi do wypłaty należnego mu wynagrodzenia za pracę za dany okres, co jest równoznaczne z brakiem przychodu ze stosunku pracy w tym okresie w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, mającego znaczenie dla określenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej.

Te same argumenty wskazują, że również i „podstawa wymiaru składek” z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wynika z treści zawartej umowy o świadczenie usług i faktycznego jej wykonywania. Nie jest przy tym istotne, że dopiero od 1 stycznia 2017 r. weszły w życie przepisy ustawy z 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 1265), które wprowadziły w odniesieniu do umów zlecenie minimalną stawkę godzinową oraz zasadę, zgodnie z którą w przypadku umów zawartych na czas dłuższy niż 1 miesiąc, wypłaty wynagrodzenia w wysokości wynikającej z wysokości minimalnej stawki godzinowej dokonuje się co najmniej raz w miesiącu (art. 8a ust. 6 ustawy z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę). Obowiązujące przed tą datą przepisy odnoszące się do minimalnego wynagrodzenia za pracę, przy uwzględnieniu art. 85 § 2 k.p. (Wypłaty

wynagrodzenia za pracę dokonuje się co najmniej raz w miesiącu, w stałym i ustalonym z góry terminie), dotyczyły minimalnego wynagrodzenia za miesiąc pracy. W korelacji z tym unormowaniem pozostaje ustawa systemowa, która w stosunku do wszystkich płatników (a nie tylko pracodawców) wprowadza obowiązek raportowania co miesiąc o podstawie wymiaru składki (art. 41 ust. 3 pkt 4 tiret b). Ten aspekt decyduje o sposobie rozumienia art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, a konkretnie o tym, że porównanie podstawy wymiaru składki z minimalnym wynagrodzeniem za pracę następuje w ujęciu miesięcznym.

Podsumowując przedstawione stanowisko, należy uznać, że podstawa wymiaru składki w danym miesiącu stanowi iloczyn umówionej stawki godzinowej przemnożonej przez liczbę godzin przepracowanych w tym miesiącu, niezależnie od tego, jak strony się umówiły w zakresie terminów płatności wynagrodzenia.

Ponieważ sprawa nie dotyczy wysokości składki, ubocznie jedynie wyrazić można pogląd, że art. 9 ust. 2c ustawy systemowej wprowadza obligatoryjne uwzględnienie innych tytułów w sytuacji, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Ustawa nie wskazuje przy tym, że chodzi jedynie o „częściowe” podleganie ubezpieczeniom z innych tytułów. Oznacza to, że jako podstawę wymiaru składek należy uwzględnić cały przychód z kolejnej umowy - zlecenia, a nie tylko jego część, która uzupełnia przychód z umowy pierwszej do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Z przepisu nie wynika także, aby granicą podstawy wymiaru składek miała być kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę. Kwota ta ma bowiem znaczenie tylko dla zastosowania reguły szczególnej z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, stanowiąc element jej hipotezy. Nie jest ona natomiast wskazana w jej dyspozycji. W konsekwencji należałoby uznać, że obciążony składką na ubezpieczenia jest cały przychód z umowy - zlecenia stanowiącej na mocy art. 9 ust. 2c ustawy systemowej kolejny tytuł ubezpieczenia.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

